

Tusnády László

Találkozások Szalkai László és Képes Géza szülővárosában

Minden tájnak megvan a maga szépsége (li kulli biládin mahászinu) – mondja az arab, és ez a bölcs, ősi gondolat motoszkál bennem, amikor Péntes Ottó lírai ihletésű gyönyörű könyvét olvasom. A túl sokat olvasó ember talán örül, ha egy könyv végére ér, mert újabbak várnak rá. Péntes Ottó műve viszont nem ereszt el magától, mert nem írhatom be a töredékesen rögzített olvasónaplómba azonnal, az elolvasása után, mert maradt még tenni-valóm vele kapcsolatban. Évekkel ezelőtt tervezte, hogy eljön Sárospatakra. Megnézi azt a helyet, ahol 1489-ben a Szalkai-kódex született. Tiszteleg Sárospatak előtt, hiszen Mátészalkáról és környékéről fél évezreddel ezelőtt és korábban is jöttek a tudásra szomjazó fiatalok.

Villódzó idősíkok vannak ebben a könyvben. Központjában a találkozások állnak. A mai találkozások keresztútja is jelen van ebben a könyvben: ez pedig a szeretet. Ennek a gyöngybetűit írta Péntes Ottó munkáiban, könyveiben, a „Mécsvilág” félszáz számában, és most a harmadik könyvében a találkozásokról vall. Hibákról is, meg hasonlításokról is, de végső kicsengésben mégsem ez marad meg az olvasóban, mert egy kisváros emberi újjászületéséről szól ez a könyv.

Mi történt valójában? Egy ifjú tanár a szó, a tett sugárzó erejével közösséget igyekezett teremteni ott, ahol a körülmények hatalma már-már sikeresen mosta el a múltnak, a hagyománynak az éltető ere-

jét. A szennynek, a bűnnek, a komiszágnak a „fekete vonata” eresztette a füstjét – az országos hírverés következtében a tisztákat, az ártatlanokat is ebbe a nem kívánt, mesterséges gyurmába akarta beledolgozni. A szerző tisztázta ezt a kérdést, de a kisváros rossz hírét keltő lelki vakok – a hamis hírverők ezt nem látták meg. Érkeztek helyettük mások. Nemzetünk igazi értékeit, ősi gyökereit óvó nagyjaink.

A legnemesebb munka közepette a város igazát védő tanárra iszonyú betegség zúdult: a fehérvérűség. Egy város fogott össze: tanítványok, szülők, barátok. A betegek éreznie kellett a közösség gyógyító erejét. Fohász emelkedett a magasba. Úgy látszott, hogy ember már nem segíthet, de van erő, mely nem törik meg. Életrepesés hatotta át a beteget: meggyógyult – hirdeti az orvosi jelentés.

Péntes Ottó ott folytatta, ahol a kényeszerű szünet miatt abbahagyta. Minden tájnak megvan a maga szépsége – idézem az arab közmondást az imént, de a szerző azt vallja, hogy ahol él, ott van a világ közepe. Ő azon a helyen érzi magát otthon, és ez a meggyőződés minőségileg több annál, mint ha valaki sehol sem érzi otthon magát a világban. Úgy érzi, hogy rajta „segít” a drog, az alkohol? Hazánk legnagyobb lélekbúvárai mutatták meg a mátészalkai fiataloknak azt a zsákutcát, amelyet Péntes Ottó szerint a retardált, eltévelyedett, életellenes embe-

rek szajkóznak unos-untalan – mint eszményi, követendő példát. Bagdy Emőke, Pál Ferenc – Feri atya és sokan mások az irányítói ennek a nagyszerű léleképítésnek. Csernus Imre professzor emberközeli kapcsolatot tart fenn az ottani veszélyeztetett fiatalokkal, és tanárként bizony mondom, hogy mindenütt jó lenne egy-egy Péntzes Ottó tanár úr, mert akkor bizvást kérdezhetnénk: halál, hol van a te hatalmad?

A görögök a világ köldökéről beszéltek, és Delphoiben érezték ezt meg. Számomra a kereszténység ilyen rendkívüli helye Assisi – épp a természet közelsége miatt. Mátészalka kapcsán miért jut ez az eszembe? Azért, mert a könyv ezt sugallja: ehhez az embernek joga van, szabad így éreznie. Péntzes Ottó ilyennek látta és látja városát, és tőle ezt a hitet senki sem veheti el. Ilyen megközelítésben rajong anyanyelvünkért is.

Szalkai László és Képes Géza kapcsolja össze leginkább Mátészalkát és Sárospatakot. A szatmári kisvárosnak és környékének a naggyá lett fiai közül többen jöttek Sárospatakra tanulni. Ernyedetlen szorgalommal hirdetem sárospataki tanítványimnak, hogy töltekezzenek fel mindazzal, amit ez a két nagy szellemiség városunk számára örökségül itt hagyott. Nem nekik van szükségük ránk, hanem mi leszünk gazdagabbak általuk.

Főiskolánk (a sárospataki) hasonlít a ferarai vár teraszára. Olyan udvar magaslati helye, ahonnan az az ember érzése, hogy áttekintheti az egész világot. Janus Pannonius verseinek tanítása egyedüli élmény volt nekem Sárospatakon, mert a Szalkai-kódex itt született, és testközelben volt a reneszánsz ragyogása. Mi erre a bizonyíték? Maga a Szalkai-kódex. Egy itteni diák, az itt szerzett tudásával lett Magyarország főpapja, és magas egyházi megbízatásához méltóan teljesítette küldetését: 1526.

augusztus 29-én életét áldozta hazájáért. Mátészalka, Sárospatak és Mohács így találkozik.

Hol, hogyan őrzik a főpap emlékét? Péntzes Ottó könyve kész tényeket tár elém. Ő a mátészalkai Képes Géza Általános Iskolában tanít. Nem izgatja az a kérdés, hogy a Madarász Imre által hangsúlyozott „Kultusz, vita és feledés” rendjében Patak és Mátészalka költőjének, Képes Gézának az utóélete milyen kánonba illik bele, mert ahol bizonyos, mai, ember nélküli kánonok „működésbe lépnek”, onnan az igazi emberi értékek „világgá mennek egy fűszálon”. Szalkai Lászlóról is zengett Rossini híres rágalomáriáját megelőzően hamis hírverés, de hősi halála hitelesítette egész életét. A ránk zúduló jéghegynyi világtól akart ő megvédeni minket, mert a történelem olykor jéghegyeket sodor. Képes Géza huszonnégy nyelv birtokában tárta elénk a világot. Ha élne, sokféle a közöny északi-sarki szelét érezhetné, de Mátészalkán él, jelen van. Büszkén őrzik az emlékét.

Mit tett Péntzes Ottó ezért a két szellemi nagyságunkért? Mindent itt nem sorolhatok fel. Ökomenikus gondolkodásának szép tanúságtétele az, ahogyan Szalkai László emlékét beültette az ifjú szívekbe. Diákok kezdtek pénzt gyűjteni azért, hogy Mátészalka reneszánsz hírességének méltó emléke legyen városukban. Somogyi Győző festőművésznünk alkotásában örököltette meg ezt a nagyságunkat, és ebben a nemes erjedésben, szellemi folyamatban is Péntzes Ottónak volt orosz-lánrésze. Így élhette meg Szalkai László nagy ünnepét, és ezen Erdő Péter bíborosunk mondta a beszédet. Meggyőzően és szépen szólt arról, hogy Szalkai László diákkori jegyzeteit az egyház megőrizte, így maradt egyedüli dokumentum a hajdani hazai oktatás színvonaláról. S az bizony nagyon magas volt, épp olyan, mint Janus

Pannonius idején Ferrarában, Guarino mester iskolájában.

Pénzes Ottó meglátja a pillanatnyi lét mélyén a lényegét, a többletet, az örök értéket: azt, ami túlmutat önmagunkon. Egy

kisváros őszintén tárja fel szívét. Az oda látogató kiváló személyiségek nem csupán adnak, hanem kapnak is. Az együttlét a legszebb kölcsönhatással jár: szellemi gazdagodással.

(Pénzes Ottó: Találkozások Mátészalkán. Beszélgetések, történetek, elmélkedések. Mátészalkai Művészetbarát Egyesület, Mátészalka, 2014. ISBN 978-963-12-0511-4)

feLugossy László: Űrállomás fejben